

Alkoholizem s pravnega stališča.

(Iz predavanj na VIII. antialkoholskem kongresu na Dunaju.¹⁾)

III.

Zdravišča za pивce pa kriminalna politika.

(Predaval prof. dr. K. Stooss na Dunaji.)

Dognano je, da vpliva alkoholizem na kriminalno. Ko bi se državi posrečilo premagati pивjanstvo, in če bi ne bilo nobenega pивca več, bi se število hudodelstev (v najširšem smislu besede) naenkrat znatno znižalo. Torej je tudi v kriminalnopolitičnem interesu države, da zatira pивjanstvo.

Seveda se vpraša, ali so naredbe proti pивjanstvu naloga kazenskega zakonodajca in ali bi morda ne bilo boljše, da bi se te naredbe prepustile državnim organom, ki so poklicani reševati socialnopolitične naloge. Tudi revščina in potreba vodita lahko v zločin, in vendar ne misli nihče, naj bi kazenski zakonodajec sodeloval pri odredbah proti uboštvu. Odgovor na to vprašanje je odvisen samo od praktičnih razmotrivanj. Če bi se pokazalo, da organi kazenskega pravosodja pri upravljanju kazenske justice lahko nekvarno svoji najbližji nalogi odredjajo ali vkrepajo odredbe, ki so sposobne odstranjati povode in vzroke zločinov, in če organi kazenskega pravosodja to lahko store prej in lažje, a z istim stvarnim znanjem kakor upravna oblastva, tedaj je pač nevidno, zakaj naj ne bi kazenskosojna oblastva pomagala državi pri praeventivnih in prophylaktičnih odredbah, ki se nanašajo na hudodelstvo. Ugovor, da bi se s tem kršil princip ločitve oblastij, je doktrinaren. Ločitev oblastij se da priporočati v toliko, a tudi samo toliko, kolikor je zvrševanje ene oblasti v bistvu nespojno z zvrševanjem druge oblasti. Iz tega razloga se na pr. vlada ne sme pečati s pravosodjem. Nasprotno pa je že naprej jasno, da bi odredbe, ki bi jih imel sodnik dajati proti pивjanstvu, ne kratile njegovega sodniškega delovanja.

Dobro je, da kazenski sodnik, ki se prepriča in ki je po zvedencih ustanovil, da je obdolženec umobolen, ne izvaja samo

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik« I. 1901 na str. 138.

negativnih kazensko-pravnih konsekvenc in ne ustavi samo kazensko-pravnega preganjanja nepresodnega človeka. Sodnik bi moral biti tudi zavezan, dati pri tej priliki po zvedencih ustanoviti, ali je umobolnik potreben, da se ga dene v varnost, ali, če tega ne, je li potreben odgoje. Ako bi se na katero vprašanje pritrdilo, tedaj bi bila naloga sodnikova, vkreniti pri upravnem oblastvu, da sprejme umobolnika, da dene vobče nevarnega v varnost ali da skrbi za njegovo odgojo.

Iz tega se pride do analogije za pijance samo po sebi. Pijanstvo je bolezen, najsi je sama zakriviljena ali ne. Samo še ni tako splošno pripoznano, da je zdravljenje pijancev tako potrebno, kakor zdravljenje drugih bolnikov, in tudi način zdravljenja še ni splošno znan. Vendar vsaj kdor se zanima za napravo zdravišč za pivce, ne dvomi o njihovem uspehu, tako da ni treba dokazovati, kako umestno je oskrbovanje pivcev iz navade v zdraviščih, dokler ne ozdrave.

S tem je načrtana naravna naloga kazenskega sodnika. Treba bi bilo samo nekaj zakonovih določil, da bi prišla zdravišča za pivce v obsežje kriminalne politike. Taka določila ima »prvi načrt za švicarski kazenski zakonik po sklepih ekspertne komisije« v Bernu 1896. Člen 28. prvega načrta določa: »Zdravišče za pivce. Ako se obsodi pivca iz navade v zapor kvečjemu za eno leto, ga sodišče na podlagi zdravnikovega mnenja lahko poleg kazni dene v zdravišče za pivce. Sodišče odredi izpust, čim je oseba ozdravljena; po preteku dveh let se jo na vsak način izpusti. Prav tako se lahko pivca iz navade, ki je bil radi nepresodnosti oproščen, odmeni v zdravišče za pivce.«

Opravičeno bi bilo, ako bi se sodnika pooblastilo, da bi smel s a m o d m e n i t i pivca iz navade v zdravišče, ker on je preiskal slučaj in tako zamore presojeti umestnost svoje odredbe. Ker bo sodnik po zakonu zavezan dobiti zdravniško mnenje, se ni bati pomot. Upravni uradnik bi bil prisiljen, uvesti vnovič preiskavo o stanju odkazanca; v stvarnem znanju sodniku seveda ni kos, nasprotno pa ima sodnik že po poklicu sploh več razumnosti za osebno prostost kake osebe kakor upravni uradnik. Da se preveč ne poseza v osebno prostost kake osebe, je načrt omejil bivanje pijanca iz navade v zdravišču na dve leti. Pri tem se

je uvaževalo, da se v dveh letih, kakor izkušnja uči, v največ slučajih pijanec že ozdravi.

Da se to določilo izvede, je seveda potreba zdravišč za pijance, in da prevzame država stroške zdravljenja, če je pivec brez premoženja. A če bi se tudi s tem naložilo državi precejšnje financijelno breme, vendar bi bili ti izdatki opravičeni ne samo kriminalnopolitično, ampak tudi finančnopolitično, ako se sme vsaj domnevati, da večina pijancev ozdravi v zdravišču. Kajti v kratkem času bi se zmanjšalo število oseb, katere je pijanstvo dovedlo do hudodelstva, in država bi si prihranila stroške, ki bi jo stala zvršitev kazni, ki je sicer brezvspešna proti takim osebam. Dandanašnji se jih na tisoče obsodi v kazen na svobodi in pozapre v ječe, čeprav izkušeni sodnik naprej ve, da bo kazen zgrešila svoj namen. Zakon ne dopušča ravno v takih slučajih nikakih izjem. Ali bi tedaj ne bilo umestno, davati pivce iz navade za nekoliko časa v zdravišča za pivce, ako se naprej vidi, da bodo ozdravljeni zapustili zavod in da ne pridejo več v skušnjava zagrešati hudodelstva, h katerim jim je dajalo povod pijanstvo?

IV.

Pijanstvo pa državljanski zakonik Nemčije.

(Predaval **dr. L. Fuld**, pravozastopnik v Mainzu).

Pri prvem načrtu državljanskega zakonika se ni oziralo na pijanstvo kakor razlog, da se koga obsvojepravi, pač pa ima zakonik sam odnosno določilo. Po §-u 6 št. 3 se obsvojepravi, kdor vsled pijanstva ne more oskrbovati svojih stvari ali kdor postavlja sebe in svojo rodbino v bedo ali kdor je drugim nevaren. Obsvojepravljenje se razveljavi, kadar razloga ni več za to. Kogar se radi pijanstva obsvojepravi, je po § 119, kar tiče poslovalnosti, jednak nedoletniku, ki je izpolnil sedmo leto; treba mu je torej za vsak izraz volje, ki ni zanj samo pravne koristi, privoljenja njegovega zakonitega zastopnika; po §-u 1896 dobi varuha, za čigar pravice in dolžnosti veljajo v glavni stvari ista določila, kakor pri varuštvu nedoletnih. Zakonik pozna tudi začasno varuštvo; ako je obsvojepravljenje predlagano, se tistega, kogar je obsvojepraviti, lahko dene pod začasno varuštvo, ako se to

zdi varstvenemu sodišču potrebno, da se odvrne nevarnost, preteča osebi ali njenemu premoženju (§ 1906). Pokazalo se je že, kake izredne koristi je to določilo; po tem določilu sme sodišče vkreniti vse potrebno že v tistem trenutku, ko je treba, da se preprečijo posledice pijanstva, ki se drugače ne dajo odvrniti. O pravici predlaganja državljanski zakonik nima predpisov; le-ti se nahajajo v civilnopravnem redu; po §-u 646 lahko predlaga zakonski drug, sorodnik ali tisti zakonski zastopnik, ki ima dolžnost skrbeti za osebo, katero je obsvojepraviti. Proti osebi, ki je pod oblastjo starišev ali ki je pod varuštvom, sorodnik ne sme predlagati. Proti zakonski ženi sme sorodnik predlagati, če je bilo razsojeno na razdružitev zakonske skupnosti, ali če mož ženo zapusti, ali če mož dlje časa ne more predlagati, ali če je njegovo bivališče trajno neznano. Državno pravdnništvo nima pravice predlagati. Zakon pa se ni dotaknil deželno-zakonskih predpisov, po katerih ima pravico predlagati občina ali zveza, jednaka občini ali ubožna zveza. Taki predpisi obstoje v nekaterih zaveznih državah, dočim jih nekatere nimajo (civ. pr. r. § 680.). Obsvojepravljenje mora uradno sodišče javno naznaniti (ibid. § 687.). Kako se ta določila obnašajo, se z ozirom na kratko dobo, odkar so v veljavi — državljanski zakonik je stopil v moč s 1. januarjem 1900 — še ne more soditi. Vendar pa je iz dosedanje uporabe razvidno, da se bo s primernim izpolnjevanjem predpisov lahko vspešno pobijalo alkoholizem in njegove pokončujoče nasledke. Seveda je dozdej pravosodje še nekoliko boječe v razlaganju §-a 6, ono ne uvaža dovolj, da je predpis odvrtačevalnega značaja, da se je na to ozirati tudi pri določanju pogojev za obsvojepravljenje. Neprilичno pri uporabljanju je nedostajanje določil, katera bi dajale občinam in ubožnim zvezam pravico samostojnega predlaganja. Delati bo treba na to, da se ta nedostatek odpravi, ker ni vedno moči pripraviti k predlaganju oseb, ki imajo po zakonu pravico za to. Pritožb, češ da se zlorablja obsvojepravljenje, dosedaj ni znanih. Iz tega se sme sklepati, da oblastva, ki tu odločajo, uvažujejo samo strogo stvarne momente. Eksistenca imenovanih določil med ljudstvom še ni dovolj znana, in to je vzrok dosedanjemu praktičnemu vporabljanju. Kolikor bolj se bo to razvedelo, toliko bolj izdatno se bo lahko rabilo, zlasti če bodo društva skrbela, da se bo uporabljalo določilo povsod, kjer bodo to razmere zahtevale.
